

Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu u svjetlu Riječi Božje

Stanko Jambrek
Biblijski institut, Zagreb
sjambrek@bizg.hr

UDK: 2-67; 2-76; 2-766
Pregledni članak
Primljeno: 6, 2014.
Prihvaćeno: 9, 2014.

Sažetak

Nakon petogodišnjih priprema tri najutjecajnija svjetska kršćanska tijela – Svjetsko vijeće crkava (World Council of Churches), Papinsko vijeće za međureligijski dijalog (Pontifical Council on Inter-religious Dialogue) i Svjetska evanđeoska alijansa (World Evangelical Alliance) – zajednički su objavila 2011. godine dokument Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu: Preporuke za ponašanje (Christian Witness in a Multi-Religious World: Recommendations for Conduct) o etici u kršćanskoj misiji. U tekstu se raspravlja o povijesnom, kulturnom i crkveno-političkom kontekstu nastajanja dokumenta, značaju dokumenta za evanđeosko kršćanstvo te razlože njegov odnos prema Riječi Božjoj, posebice prema Isusovu Velikom poslanju te moguće duhovne pozitivne i negativne posljedice njegova usvajanja i primjene.

Ključne riječi: evanđelje, misija, Veliko poslanje, evanđeosko kršćanstvo, dijalog, ekumenizam, međureligijski dijalog.

Uvod

Kršćanstvo se od Pentekosta do danas susretalo s brojnim izazovima u naviještaju evanđelja i vršenju Isusove zapovijedi da idu i učine sve narode učenicima njegovim (Mt 28,19). U vrijeme globalizacije, diktatura relativizma, pluralizma i dijaloga ti izazovi su mnogostruki i višeslojni. Jedan od izazova je česti prigovor pojedinih religijskih zajednica s različitih strana svijeta da kršćani u misiji koriste neetičke metode. U nekim slučajevima ti prigovori vodili su prema donošenju

zakona protiv obraćenja i prihvaćanja kršćanstva, a ponekad i do nasilja i progona kršćana. U kršćanstvu je sve više sazrijevala svijest da bi svi kršćani trebali usvojiti etičke standarde za misijsko djelovanje. Stoga su tri najutjecajnije svjetske kršćanske tijela – Svjetsko vijeće crkava (World Council of Churches), Papinsko vijeće za međureligijski dijalog (Pontifical Council on Inter-religious Dialogue) i Svjetska evandeoska alijansa (World Evangelical Alliance) – zajednički objavila 2011. godine dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu: Preporuke za ponašanje* (*Christian Witness in a Multi-Religious World: Recommendations for Conduct*) o etici u kršćanskoj misiji.

U ovoj raspravi naznačit ću pitanje povijesnog, kulturnog i političkog konteksta nastajanja dokumenta, značaj dokumenta za evandeosko kršćanstvo te razložiti njegov odnos prema Riječi Božjoj, posebice prema Isusovu *Velikom poslanju* te moguće duhovne pozitivne i negativne posljedice njegova usvajanja i primjene.

Procesi i pokreti za jedinstvo kršćana u dvadesetom stoljeću

Sredinom dvadesetoga stoljeća razvijale su se tri odvojene skupine procesa koje su naglašavale jedinstvo kršćana i koje su, svaka na svojim načelima i njima primjerenim metodologijama, pripremale i razvijale ekumensku teologiju i praksu dvadesetprvog stoljeća. Iz ovih dinamičnih procesa razvila su se tri svjetski značajna teološka, kulturološka i crkveno-politička rješenja po pitanju jedinstva kršćana: prvo, pokret “Jedinstvo u evanđelju”, koji snažno zastupa svjetsko konzervativno evandeosko kršćanstvo; drugo, ekumenizam Svjetskog vijeća crkava i, treće, ekumenizam Rimokatoličke crkve.

Proces “Jedinstvo u evanđelju”

Proces “Jedinstvo u evanđelju” započet u 17. i 18. stoljeću među engleskim evandeoskim kršćanima i kontinentalnim pijetistima koji su poticali kršćane na evangelizaciju i misiju,¹ polučio je snažniji zamah potkraj 18. i početkom 19. stoljeća potaknut Drugim velikim probuđenjem u Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama² a ojačan je različitim okupljanjima evandeoskih vjernika s ciljem

1 Detaljnije vidi: “Ecumenism”. Encyclopaedia Britannica. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/178836/ecumenism>.

2 Drugo veliko probuđenje (The Second Great Awakening) koje je ponajviše zahvatilo Veliku Britaniju i Sjedinjene Američke Države, a započelo 1791. i trajalo do 1842., potaklo je evandeosko kršćanstvo iz različitih denominacija, kultura i geografskih područja na prisnije zajedništvo.

evangelizacije svijeta. Evanđeoska alijansa Velike Britanije, primjerice, utemeljena je 1846. godine,³ a nakon toga se organiziraju evanđeoske alijanse u pojedinim zemljama. U Sjedinjenim Američkim Državama utemeljena je 1942. udruga National Association of Evangelicals (Nacionalna udruga evanđeoskih kršćana), a 1951. utemeljena je organizacija World Evangelical Fellowship (Svjetsko evanđeosko zajedništvo) koja je danas poznata kao World Evangelical Alliance (Svjetska evanđeoska alijansa). Početkom dvadesetprvog stoljeća World Evangelical Alliance okuplja i umrežuje crkve iz 129 zemalja u kojima je organizirana evanđeoska alijansa i više od 100 međunarodnih organizacija, predstavljajući tako više od 600 milijuna evanđeoskih kršćana koji zajednički djeluju u korist svetosti, pravednosti i obnove u svim razinama društva.⁴

Evanđeoskim kršćanima koji zastupaju i njeguju jedinstvo u evanđelju temeljni je i jedini autoritet Biblija, a cilj je naviještanje kraljevstva Božjeg svakom stvorenju, pri čemu jedinstvo osnažuje svjedočanstvo. Usvojili su to i navijestili 1974. godine u *Lausanskom zavjetu*:

“Ispovijedamo božansko nadahnuće, istinitost i autoritet kako Starog tako i Novog zavjeta u svojoj cjelovitosti kao jedne i jedine objavljene i zapisane Božje riječi, bez pogreške u svemu što tvrdi, jedinom nezabludivom putu vjere i djelovanja. Vjerujemo također u snagu Božje riječi u ispunjenju Božjeg spasenjskog plana. Poruka Biblije namijenjena je cijelom čovječanstvu. Božja objava u Kristu i u Pismu je nepromjenljiva. Po njoj Duh Sveti govori i danas. Ona rasvjetljuje um Božjih ljudi u svakoj kulturi, kako bi dokučili Božju istinu svojim očima i objavili cijeloj Crkvi svekoliku mudrost Božju” (LZ, 3).

“Izjavljujemo da je vidljivo jedinstvo Crkve u istini, Božja volja. Evangelizacija nas poziva u jedinstvo, jer jedinstvo osnažuje naše svjedočanstvo, kao što naša razdijeljenost podriva evanđeosku poruku pomirenja. Primjećujemo da neke forme organizacijskog udruživanja ne promiču evangelizaciju. Stoga, bismo mi, koji dijelimo istu biblijsku vjeru, morali biti združeni u zajedništvu, radu i svjedočenju. Priznajemo da je naše svjedočenje često bivalo zasjenjeno grešnim individualizmom i nepotrebnim dupliciranjem. Zavjetujemo se u traganju za dubljim jedinstvom u istini, klanjanju, svetosti i poslanju. Potičemo razvoj regionalnih i funkcionalnih suradnji zbog promidžbe poslanja Crkve i u svrhu strateškog planiranja, kao i u svrhu uzajamnog ohrabrivanja i razmjene sredstava i iskustva” (LZ, 7).

Nakon vrlo iscrpljujuće teološke borbe s liberalnom teologijom potkraj devet-

3 U Londonu je 1846. godine održana velika svjetska interdenominacionalna konferencija na kojoj je bilo nazočno preko 900 evanđeoskih crkvenih vođa iz petnaest denominacija i predstavnika 53 evanđeoskih tijela. Na toj je konferenciji utemeljena prva evanđeoska alijansa.

4 Detaljnije vidi: <http://www.worldea.org/whoware/introduction>

naestoga i početkom dvadesetoga stoljeća evanđeosko se kršćanstvo sredinom dvadesetoga stoljeća počelo oporavljati. Konzervativne evanđeoske denominacije nisu se pridružile Svjetskom vijeću crkava i njihovim ekumenskim procesima, već su razvijale procese i institucije za jedinstvo kršćana kojima je obraćenje i uspostavljanje osobnog odnosa s Bogom temelj, a Biblija jedini autoritet za življenje i vjerovanje. No, unutar obnovljenog evanđeoskog kršćanstva zadržali su se snažni i kvalitetni utjecaji evanđeoskog fundamentalizma dok su se istovremeno razvijali procesi koji su iznjedrili evanđeoski liberalizam te tako početkom 21. stoljeća iskazali široki spektar evanđeoskog kršćanstva, u kojem vodeću ulogu kao najbrojnije i najutjecajnije ima konzervativno evanđeosko kršćanstvo, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj.⁵

Evanđeosko kršćanstvo, uz *Lausannski zavjet*, potvrdilo je svoju privrženost jedinstvu u evanđelju u brojnim dokumentima, među kojima se ističu *Čikaška izjava o nepogrešivosti Biblije* (1978.), *Čikaška izjava o tumačenju Biblije* (1982.), *Čikaška izjava o primjeni Biblije* (1986.), *Manilski proglas* (1989.), *Evanđelje Isusa Krista: Evanđeosko proslavljanje* (1999.), *Amsterdamska deklaracija* (2000.) i *Capetownski iskaz o predanju* (2010.).

Kad su protestantske denominacije organizirale Svjetski savez crkava (1948.), evanđeoski su se kršćani već okupljali u evanđeoskim alijansama. Uz proces okupljanja evanđeoskih kršćana iz različitih denominacija, koji je postao poznat kao "jedinstvo u evanđelju", paralelno se potkraj devetnaestoga i u prvoj polovici dvadesetog stoljeća razvijaju ekumenski procesi među vjernicima protestantskih i rimokatoličkih uvjerenja, koji su se u drugoj polovici dvadesetog stoljeća oblikovali kao ekumenizam Svjetskog vijeća crkava i ekumenizam Rimokatoličke crkve. Iako su se u počecima ekumenskog pokreta Svjetsko vijeće crkava i Rimokatolička crkva složili da će sudjelovati u jednome i istome ekumenskom pokretu,⁶ jasno je naznačena potkraj dvadesetoga stoljeća razlika između onih koji se zalažu za primat socijalne dimenzije ekumenizma (Svjetsko vijeće crkava) i onih koji se

5 U Hrvatskoj djeluje oko 150 mjesnih crkava koje po temeljnim karakteristikama možemo uvrstiti u evanđeosko kršćanstvo. Kao i u svijetu, u Hrvatskoj su najbrojnije crkve konzervativnog evanđeoskog kršćanstva, dok su u manjini crkve koje zastupaju liberalno evanđeosko gledište. Evanđeoske crkve u Hrvatskoj okupljene su u nekoliko denominacija, među kojima su najbrojnije Evanđeoska pentekostna crkva i Savez baptističkih crkava. Od 1992. godine u Hrvatskoj djeluje Protestantsko evanđeosko vijeće (PEV), koje je član Europske evanđeoske alijanse (European Evangelical Alliance) i Svjetske evanđeoske alijanse (World Evangelical Alliance). Članice PEV-a su Evanđeoska pentekostna crkva, Savez baptističkih crkava, Crkva Božja i Vijeće Kristovih crkava te njihove institucije.

6 Tako dokument *Common Understanding and Vision of the WCC (CUV)* ističe: An important affirmation made in the early phase of collaboration between the Roman Catholic Church and the World Council of Churches was that the two share in "one and the same ecumenical movement".

zalažu za primat duhovne (evanđeosko kršćanstvo) ili eklezijalne dimenzije ekumenizma (Rimokatolička crkva).⁷

Ekumenizam Svjetskog vijeća crkava

Ekumenizam kao organizirani pokret za postizanje suradnje i jedinstva među kršćanima i crkvama snažnije se javlja između dva svjetska rata. Na konferenciji u Amsterdamu 1948. godine oko 350 izaslanika, koji su predstavljali 147 denominacija iz 44 zemlje, utemeljilo je World Council of Churches (Svjetsko vijeće crkava).⁸ Svjetskom vijeću crkava priključila se većina teološki liberalnih protestantskih denominacija, a kasnije mu se pridružuju pojedine pravoslavne crkve. Svjetskom vijeću crkava nisu se pridružile evanđeoske denominacije i Rimokatolička crkva.

U posljednjih pedeset godina Svjetsko vijeće crkava razvijalo je i predvodilo ekumenske procese uvelike ukorijenjene u teološkom liberalizmu, sekularnom humanizmu, postmodernizmu i univerzalizmu te prožete promišljanjima svojstvenim velikim i malim svjetskim religijama i spiritualnim tradicijama, poput teozofije. Stoga je ekumenizam Svjetskog vijeća crkava bliži sinkretizmu nego li biblijskom učenju o jedinstvu kršćana, iako se na njega poziva. Potkraj dvadesetog stoljeća Svjetsko vijeće crkava pod snažnim utjecajem univerzalizma⁹ uz ekumenizam naglašava i predvodi međureligijski dijalog, pri čemu je krajnji cilj

- 7 Razjašnjavajući potrebu integriranja dviju biblijskih vizija u jednu *Common Understanding and Vision of the WCC (CUV)* (2.5) naglašava: "Within the ecumenical movement the WCC has sought to integrate the vision of John 17:21 ("that they may all be one... so that the world may believe") with the vision of Ephesians 1:10 (God's "plan for the fullness of time, to gather up all things in [Christ], things in heaven and things on earth"). But the effort to integrate these two biblical visions has been challenged by a continuing tension and sometimes antagonism between those who advocate the primacy of the social dimension of ecumenism and those who advocate the primacy of spiritual or ecclesial ecumenism."
- 8 Svjetsko vijeće crkava okuplja crkve, denominacije i crkvene skupine u više od 110 zemalja te predstavlja više od petsto milijuna kršćana, uključujući većinu pravoslavnih crkava te anglikanske, baptističke, luteranske, metodističke, reformirane i slobodne crkve. "Svjetsko vijeće crkava je zajednica Crkava koje priznaju Gospoda Isusa Krista Bogom i Spasiteljem u skladu s Pismom, te stoga nastoje zajedno ispuniti njihov zajednički poziv na slavu jednog Boga, Sina i Duha Svetog" (<http://www.oikoumene.org/en/about-us>).
- 9 Univerzalizam je teološki nauk koji tvrdi da će svi ljudi biti spašeni, jer dobar i ljubeći Bog neće osuditi ljude na vječnu muku u paklu. Neki univerzalisti vjeruju da će Bog nakon nekog vremena pročišćavanja osloboditi, spasiti i pomiriti sa sobom ljude iz pakla. Drugi pak smatraju da će ljudi nakon smrti dobiti novu prigodu za pomirenje s Bogom. Univerzalizam je usredotočen na Božju ljubav i milost te uvelike podrazumijeva postojanje mnogih putova za dolazak k Bogu.

ekumenizma ujediniti sve svjetske religije u jednu Svjetsku religiju,¹⁰ a potom ujedinit cijelo čovječanstvo, kao što je to naglasio Bill Perkins, promotor ekumenizma Svjetskog vijeća crkava.¹¹

Ekumenizam kao organizirani pokret za postizanje suradnje i jedinstva među kršćanima i crkvama postojano i u 21. stoljeću zahvaća i mijenja sve crkve koje se nazivaju kršćanskima, čak i one koje su se desetljećima opirale moćnim ekumenskim utjecajima. Iako je u početku, na Međunarodnoj misionarskoj konferenciji u Edinburghu 1910. godine, ekumenizam imao za cilj postizanje suradnje među protestantskim misijskim agencijama, sto godina kasnije, početkom dvadesetprvog stoljeća, cilj je politički višestruko nadopunjen i globaliziran te obuhvaća brojna nastojanja oko ujedinjavanja cijele "ekumene"¹² ili "nastanjene zemlje", uključujući sve kršćanske crkve, sve religije, duhovne pokrete, svjetonazore i političke opcije. Ekumenizam je stoga potkraj 20. i početkom 21. stoljeća postao kulturni i politički trend u koji su se uz crkve i liberalne skupine kršćana znatnije uključili utjecajni pripadnici spiritualnih tradicija te liberalnih kulturnih i političkih opcija. Liberalno kršćanstvo sklono je u ime sveopće ljubavi, mira i zajedničkog dobra društva i čovječanstva za stolom dijaloga žrtvovati i marginalizirati Riječ Božju kao apsolutnu istinu, posebice Isusov nauk kako ga donosi Biblija. Pod velikim utjecajem relativizma liberalni kršćani često zaboravljaju, ili namjerno izostavljaju, Isusovu izjavu "Nebo će i zemlja uminuti, ali riječi moje ne, neće uminuti" (Mt 24,35). Sva ljudska mudrovanja, planovi i ostvarenja uminut će, vječna i apsolutna istina jest, bila je i ostat će riječ Božja.

Razvoj ekumenizma povezanog s međureligijskim dijalogom kakav se očituje posljednjih desetljeća pod vodstvom Svjetskog vijeća crkava najavila je 1940-ih Alice Ann Bailey, engleska spisateljica, teozofkinja i okultistica, kad je zapisala otkrivenja svoga duhovnog vodiča Djwhal Khula:

"Sviće dan kada će se za sve religije smatrati da proizlaze iz jednog velikog

10 Detaljnije vidi *Common Understanding and Vision of the WCC (CUV)* (2.6): "More recently, a growing number of voices from the churches, especially in Asia but also in Latin America, have spoken of the need for a "wider ecumenism" or "macro-ecumenism" - an understanding which would open the ecumenical movement to other religious and cultural traditions beyond the Christian community."

11 Perkins (2000) je zapisao: "We must reimagine Blake's 1960 vision for this new century. The ecumenical task is to promote networking among the particular churches, cross-fertilizing their particularities. It is to create "open space", opening doors, enlarging the table, enabling churches and faiths to meet, to have dialogue and to learn from one another, to share their diversity, to become more inclusive, and to strive for justice and peace, for the integrity of all creation and for the unity of all humanity."

12 Riječ 'ekumena' dolazi od grčke riječi *oikoumene* (nastanjeni svijet), a riječ ekumenizam je izvedenica iz grčkih riječi *oikoumene* i *oikos* (kuća).

duhovnog izvora; sve će biti viđene kao nešto što ujedinjeno snabdijeva jedan korijen iz kojeg će univerzalna svjetska religija neizbježno iskrsnuti. Tada neće biti ni kršćana ni neznabošca, Židova niti pogana već jednostavno jedno veliko tijelo vjernika, okupljenih iz svih trenutnih religija. Oni će prihvaćati iste istine, ne kao teološke koncepte nego kao suštinske duhovnom životu... Takva svjetska religija nije zaludan san već nešto što se zasigurno oblikuje danas” (Bailey i Khul, 1947, 141).¹³

Nadalje Bailey ističe da su samo ona načela i istine koje su opće prepoznate i koje nalaze svoje mjesto u svakoj religiji stvarno potrebne za spasenje te da se Krist brinuo samo da ljudi prepoznaju da je Bog ljubav, da su svi ljudi djeca jednoga Oca i stoga braća (Bailey i Khul, 1947, 127-128). Ključne elemente ovog teozofsko-okultnog učenja nalazimo danas ukorijenjene u ekumenskim promišljanjima i naucima, posebice u promišljanjima u međureligijskom dijalogu.

U poukama o novoj svjetskoj religiji, Bailey (1947, 292) je zapisala: “Tako će tri veće svjetske religije – kršćanstvo, hinduizam i budizam – biti intimno povezane, dok ćemo islamsku vjeru naći povezanu s kršćanskom vjerom jer utjelovljuje rad Učitelja Isusa (Master Jesus) koji je zasjenio jednog od svojih vrlo uspješnih inicijatora, Muhameda.”¹⁴ Teozofijska promišljanja Alice Ann Bailey utemeljena su u spiritizmu, hinduizmu i budizmu, a njezin nauk o učitelju Isusu nije biblijski nauk već gnostički nauk prema kojemu je Isus jedan od visoko razvijenih učitelja drevne mudrosti koji upravljaju ljudskom civilizacijom. Imajući u vidu teozofski utjecaj na kršćanstvo, jasnije nam je zašto liberalno kršćanstvo više naglašava Isusa Krista kao učitelja čiji primjer treba slijediti nego li Gospodara kojeg treba poslušati, štovati ga i služiti mu.

S jedne strane volio bih vjerovati da ekumenizam i međureligijski dijalog Svjetskog vijeća crkava nije duboko ukorijenjen u spiritizmu i okultizmu, no s druge strane svjetska događanja ukazuju na velik, a u nekim područjima i prevla-

13 “The day is dawning when all religions will be regarded as emanating from one great spiritual source; all will be seen as unitedly providing the one root out of which the universal world religion will inevitably emerge. Then there will be neither Christian nor heathen, neither Jew nor Gentile, but simply one great body of believers, gathered out of all the current religions. They will accept the same truths, not as theological concepts but as essential to spiritual living; they will stand together on the same platform of brotherhood and of human relations; they will recognize divine sonship and will seek unitedly to cooperate with the divine Plan, as it is revealed to them by the spiritual leaders of the race, and as it indicates to them the next step to be taken on the Path of Approach to God. Such a *world religion* is no idle dream but something which is definitely forming today.”

14 “Thereby three major world religions – the Christian, the Hindu, and the Buddhist – will be intimate related, whilst Mahomedan faith will be found to be linked to the Christian faith because it embodies the work of the Master Jesus as He overshadowed one of His senior disciples, a veri advanced initiate, Mahomet.”

davajući, spiritistički i okultni utjecaj na svjetskoj ekumenskoj, međureligijskoj i političkoj sceni. Posebice su točna predviđanja Bailey o međureligijskom dijalogu i odnosima kršćanstva i Islama. Uz brojne procese međureligijskih dijaloga, njihove dokumente smjernice i poticaje, u prilog cilju oblikovanja jedne svjetske religije snažno svjedoče pojava na Zapadu i ubrzano širenje krislama¹⁵, učestala zajednička okupljanja i molitve katolika, protestanata i muslimana te poticaji da kršćani uz Bibliju proučavaju Kur'an i spise drugih religija. Naime, u posljednjih nekoliko desetljeća zamjetan je intenzitet teoloških promišljanja o odnosima kršćanstva i Islama; susreti između kršćana i muslimana intenzivirani su na globalnoj, regionalnim i lokalnim razinama; organiziraju se susreti vjernika kršćana i muslimana na kojima se paralelno proučavaju Biblija i Kur'an, s proklamiranim ciljem da se vjernici međusobno obogate, dok je stvarni cilj osporiti i razvodniti biblijske istine te osnažiti sinkretizam.

Koliko god se međureligijski dijalog pokušava prikazati "samo" kao dijalog, zajednički susreti kršćanskih vođa s vođama drugih religija, zajedničke molitve i obredi, prihvaćanje i promicanje religijskoga pluralizma¹⁶ među kršćanima jasne su naznake procesa stvaranja jedne svjetske religije.

Ekumenizam Rimokatoličke crkve

Rimokatolička crkva razvijala je i usmjeravala od 1930-ih vlastite ekumenske procese, koji su rezultirali usvajanjem dekreta *Unitatis redintegratio* o ekumenizmu na Drugom vatikanskom saboru (1964.). Pod snažnim utjecajem ekumenizma Svjetskog vijeća crkava, Rimokatolička je crkva vješto prigrlila ekumenske ideje, oblikovala ih prema svojoj višestoljetnoj tradiciji i nauku, uvrstila ih u svoj

- 15 Krislam (kršćanstvo + Islam) je nigerijska sinkretistička religija koja miješa elemente kršćanstva i Islama. Utemeljena je 1970-ih u Lagosu u Nigeriji. Njezini pripadnici smatraju Bibliju i Kur'an svetim tekstovima. Elementi krislama prošireni su i djelomice prihvaćeni unutar liberalnih protestantskih i katoličkih ekumenskih i međureligijskih centara moći, iz kojih dolaze opetovani pozivi na dijalog kršćana i muslimana te na zajedničko proučavanje Biblije i Kur'ana. Ideja vodilja krislama je da su Islam i kršćanstvo kompatibilni te da jedna osoba može biti u isto vrijeme i kršćaninom i muslimanom.
- 16 Religijski pluralizam u ovom kontekstu podrazumijeva stajalište da su vjerovanja dviju ili više religija jednako vrijedna i prihvatljiva. Ni jedna religija ne sadrži doslovnu, potpunu i ekskluzivnu istinu već svaka od njih govori o konačnoj i objektivnoj istini. Religijski pluralizam prihvaća gledište da postoji više putova do Boga ili bogova te da svaka religija vodi prema bogu. Evandeosko pak kršćanstvo čvrsto vjeruje u Isusove riječi: "Ja sam put, istina i život. Nitko ne dolazi k Ocu osim po meni" (Iv 14,6). Ova Isusova tvrdnja je istinita i isključiva, stoga i evandeosko kršćanstvo koje se temelji na Isusovu učenju, a ne na ljudskim teologijama, treba biti istinito i po pitanju religijskog pluralizma isključivo.

crkveno-politički program te obznanila dekretom *Unitatis redintegratio* o ekumenizmu i brojnim drugim enciklikama i dokumentima. Za razliku od evanđeoskog kršćanstva koje je razvijalo duhovni proces jedinstva kršćana u evanđelju Isusa Krista i Svjetskog vijeća crkava koje je razvijalo pluralistički proces društveno relevantnog ekumenizma, Rimokatolička je crkva razvijala proces eklezijalnog ekumenizma, u kojem je najvažniji cilj ujedinjavanje kršćanskih crkava u jednu Katoličku crkvu s papom na čelu. Stoga je zadržala svoju tradicionalnu tvrdnju: "Samo se po katoličkoj Kristovoj Crkvi, koja je sveopće sredstvo spasenja, može dostići sva punina spasonosnih sredstava. Ta vjerujemo da je samo apostolskom Zboru na čelu s Petrom Gospodin povjerio sva dobra Novoga saveza, radi uspostavljanja jednoga Kristova tijela na zemlji kojemu valja da se pritetlove svi koji na neki način već pripadaju Božjem narodu" (UR, 3). Kako bi to uspjela ostvariti Katolička je crkva morala predložiti i neke ustupke. Tako je prvi put nakon reformacije i Tridentskog sabora (1545. - 1563.) Rimokatolička crkva na Drugom vatikanskom saboru (1964.) bila voljna priznati da ima istinitih kršćana ("odvojena braća") izvan rimskoga stada. Bilo je to u vrijeme kad se svjetsko evanđeosko kršćanstvo ubrzano duhovno i brojčano razvijalo, ali još uvijek nije imalo značajnu crkveno-političku moć pod čijim bi se utjecajem korigirala rimokatolička crkveno-politička i ekumenska misao i praksa. Rasprava i usvajanje dokumenta *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskom svijetu: Preporuke za ponašanje* ukazuje da je svjetsko evanđeosko kršćanstvo predvođeno Svjetskom evanđeoskom alijansom, koja tvrdi da predstavlja više od šesto milijuna evanđeoskih kršćana (što god to značilo), dostiglo dovoljnu društvenu i crkveno-političku moć da bude pozvano za svjetski trilateralni ekumenski stol, bez nekih značajnijih mogućnosti utjecanja na ekumenska zbivanja.

Ekumenizam Rimokatoličke crkve isključiv je i temelji se na nekoliko zaglavnih kamena, od kojih se ističu: sakramentalna teologija i liturgijska praksa s euharistijom u središtu; središnji i prevladavajući model crkve kao institucije; hijerarhijsko vodstvo crkve s papom na čelu; pučka i marijanska po(bez)božnost.

Dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu*

Kako je nastao dokument

U globaliziranom i pluralističkom svijetu koji je potkraj dvadesetoga stoljeća postao polje misijskog djelovanja religija "od svuda posvuda" pojavilo se pita-

nje konverzije iz jedne religije u drugu. Prozelitizam je postao globalni problem, a zajednička pravila ponašanja jednih prema drugima u pluralističkom društvu goruća potreba. Da bi odgovorili na ove i druge goruće izazove Ured za međureligijske odnose i dijalog Svjetskog vijeća crkava i Papinsko vijeće za međureligijski dijalog Rimokatoličke crkve pokrenuli su 2006. višegodišnji studijski i dijaloški proces koji je obuhvaćao unutarreligijski i međureligijski dijalog i zbivanja u nastojanju da se pronađe rješenje za pitanje konverzije i prozelitizma u religijski pluralističkom svijetu. Projekt je nazvan "An Interreligious reflection on conversion: from controversy to a shared code of conduct" (Međureligijska refleksija na konverziju: od kontroverze do zajedničkih pravila ponašanja), trajao je od 2006. do 2011. godine, a rasprava se vodila na tri sjednice. Međureligijska inicijalna sjednica na projektu pod nazivom "Conversion: Assessing the Reality" održana je u Larianu u Italiji u svibnju 2006. Na njoj se okupilo oko trideset predstavnika budističke, kršćanske, hinduističke, islamske, židovske i Yoruba religijske tradicije koji su podijelili svoja mišljenja i iskustva o pitanju religijske konverzije i slobode vjeroispovijesti iz međureligijskog gledišta.¹⁷

Druga sjednica održana je u Toulouseu u Francuskoj, u kolovozu 2007., kao međukršćansko savjetovanje na temu "Prema etičkom pristupu konverziji: Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskom svijetu" ("Towards an ethical approach to conversion: Christian witness in a multi-religious world"). Oko trideset teologa i crkvenih vođa iz katoličke, pravoslavne, protestantske, pentekostne i evanđeoske tradicije iz Europe, Azije, Afrike i Sjedinjenih Američkih Država okupilo se na savjetovanju i raspravljalo o pitanju obitelji i zajednice, poštovanju prema drugima, ekonomiji, marketingu i natjecanju te o pitanju nasilja i politike. Rasprava na te teme postala je podloga za teološko promišljanje i usvajanje načela u dokumentu *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskom svijetu: Preporuke za ponašanje*. Sudionici treće sjednice međukršćanskog savjetovanja sastali su se u Bangkoku, Tajland, 25-28 siječnja 2011. i dovršili dokument.

U raspravi i pripremi dokumenta sudjelovali su predstavnici ekumenskog kršćanstva (Svjetskog vijeća crkava, uključujući i doprinose pravoslavnih i protestantskih denominacija), rimokatoličkog kršćanstva (Papinsko vijeće za međureligijski dijalog) i evanđeoskog kršćanstva (Svjetska evanđeoska alijansa, uključujući i doprinose Lausannskog pokreta, pentekostalaca i evanđeoskih misionarskih organizacija). Naime, na poziv predstavnika Svjetskog vijeća crkava u raspravu su se uključili na drugoj sjednici i predstavnici Svjetske evanđeoske alijanse (World

17 Više u: "Vatican and WCC to pursue common code of conduct on religious conversion", World Council of Churches News, 10. May 2006. <http://www.oikoumene.org/en/press-centre/news/vatican-and-wcc-to-pursue-common-code-of-conduct-on-religious-conversion>

Evangelical Alliance – WEA).¹⁸

Dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu: Preporuke za ponašanje* plod je višegodišnje suradnje Papinskog vijeća za međureligijski dijalog (The Pontifical Council for Interreligious Dialogue – PCID) i Programa međureligijskog dijaloga i suradnje Svjetskog vijeća crkava (World Council of Churches' Programme on Interreligious Dialogue and Co-operation – WCCIRDC).¹⁹ Dokument u osnovi zastupa teologiju, politiku i praksu prvenstveno Svjetskog vijeća crkava, potom Rimkatoličke crkve, a utjecaji biblijske teologije i evanđeoskog kršćanstva jedva su zamjetni.²⁰

Dokument je odmah nakon objavljivanja prozvan izuzetno važnim i povijesnim iz nekoliko razloga.²¹ Prvo, dokument obrađuje neke od značajnih i izazovnih aspekata kršćanske misije u današnjem religijsko pluralističkom svijetu (Richie, 2012). Drugo, dokument su potpisali predstavnici triju tijela koja zajedno okupljaju oko devedeset posto svih kršćana, kojih u svijetu ima više od dvije milijarde.²² Treće, *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu: Preporuke za ponašanje* je doslovce prvi dokument u povijesti koji su zajedno potpisali Papinsko vijeće za međureligijski dijalog u ime Rimokatoličke crkve, Svjetsko vijeće crkava i Svjetska evanđeoska alijansa. Četvrto, Svjetska evanđeoska alijansa, koja kako sama ističe predstavlja oko šesto milijuna evanđeoskih kršćana (Tunncliffe, 2011, 1), intenzivnije se pridružuje ekumenskom i međureligijskom dijalogu koji predvode Papinsko vijeće za međureligijski dijalog i Svjetsko vijeće crkava.

18 Detaljnije u: "Christian code of conduct on religious conversion wins broader backing" World Council of Churches News, 15. August 2007. http://ecumenism.net/2007/08/christian_code_of_conduct_on_religious_conversion_wins_broader_backing.htm

19 U dodatku dokument *Christian Witness in a Multi-Religious World: Recommendations for Conduct* ističe: "Examples of themes on which the PCID/WCC-IRDC have collaborated in the past are: Interreligious Marriage (1994-1997), Interreligious Prayer (1997-1998) and African Religiosity (2000-2004). This document is a result of their work together."

20 Tako je, primjerice, u dokumentu izostavljeno Isusovo Veliko poslanje, rimokatoličko naglašavanje sakramenata i evanđeosko naglašavanje evangelizacije.

21 Dokument su prozvali povijesnim brojni komentatori iz različitih kršćanskih tradicija. Među njima su glavni tajnik Svjetske evanđeoske alijanse Geoff Tunncliffe i predsjedavajući Komisije za vjerske slobode Svjetske evanđeoske alijanse John Langlois.

22 *Catholic News Service* donosi 2012. podatak da je potkraj 2010. u svijetu bilo 1,196,000,000 katolika (više na <http://www.catholicnews.com/data/stories/cns/1200999.htm>). World Council of Churches ističe da predstavlja više od petsto milijuna kršćana (<http://www.oikoumene.org/en/about-us>) a World Evangelical Alliance preko šesto milijuna (<http://www.worldea.org/whoweare/introduction>).

Svrha dokumenta

Glavna svrha dokumenta jest isticanje i usvajanje etičkih standarda i “preporuka za ponašanje” za kršćanske misionarske organizacije, posebice u međureligijskim kontaktima i praksi kršćanskog krštenja i konverzije u višereligijskom kontekstu. Dokument kao svoj cilj navodi: “Cilj dokumenta je potaknuti crkve, crkvene sabore i misijske organizacije da razmotre svoje trenutačne prakse i, uz pomoć ponuđenih preporuka koje se nalaze u ovom dokumentu, pripreme (ako je to prikladno) smjernice za svjedočenje i misiju među pripadnicima drugih religija, kao i među osobama koje ne ispovijedaju nijednu religiju.”

U posljednjih nekoliko desetljeća, ističe John Langlois (2011), predsjedavajući Komisije za vjerske slobode Svjetske evandeoske alijanse, zamjetne su optužbe da se kršćani neetički ponašaju u zadobivanju ljudi iz drugih vjera, posebice u obraćanju siromašnih i nejakih na kršćanstvo s različitim poticajima, financijskim i drugim. Nakon tsunamija u Šri Lanki 2004. godine zamjetne su optužbe protiv evandeoskih kršćana jer su navodno uvjetovali pomoć beskućnicima i gladnima konverzijom na kršćanstvo. Kongresna komisija Šri Lanke optužila je 2009. godine više od četiristo nevladinih organizacija koje su djelovale u Šri Lanki za neetičke konverzije. Radikalni budisti i hinduisti u brojnim azijskim zemljama, obrazlaže Langlois, koriste ove argumente da bi nametnuli i zadržali antikonverzijske zakone, po kojima je navođenje na neetičke konverzije kriminalno djelo.

Slične podatke navodi i John Baxter-Brown (2011) u *The Church of England Newspaper* te dodaje da najbolji odgovor na te izazovne okolnosti nije napuštanje Isusova evangelizacijskog poziva već više i kvalitetnije evangelizacije. To je, naglašava Baxter-Brown, ono što novi dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu: Preporuke za ponašanje* nastoji učiniti pomažući crkvama, paracrkvenim i ekumenskim organizacijama, misionarskim agencijama i individualnim kršćanima, dublje u onome što čine i kako čine. Nije to još jedan dosadan ekumenski tekst koji ljudi ili ostavljaju na polici da sakuplja prašinu ili blagoslovljeno ignoriraju. Naprotiv, ističe Baxter-Brown, to je tekst koji oslovljava sporno pitanje konverzije (obraćenja i prijelaza iz jedne vjere u drugu), to je misionarski tekst. Oslovljava globalni multireligijski kontekst u kojem se svi nalaze, stoga je međureligijski i ekumenski tekst, usuglašavan preko pet godina između tri najveće svjetske kršćanske zajednice vjernika.

Iako se kao glavna svrha dokumenta nastoji istaknuti usvajanje etičkih standarda i “preporuka za ponašanje” za kršćanske misionarske organizacije, detaljnom analizom teksta i konteksta nastajanja teksta kao glavna svrha dokumenta nameće se učvršćivanje temelja i ostvarivanje nove paradigme međureligijskog dijaloga te uključivanje konzervativnog evandeoskog kršćanstva u glavne tijekove ekumenskog i međureligijskog dijaloga kojem je jedan od ciljeva ostvarenje

jedinstva čovječanstva.

Naime, evanđeosko kršćanstvo je u svojim ključnim dokumentima jasno naznačilo etičke standarde u evangelizaciji i misiji. Lausanski zavjet prisposobljuje crkvu s kamenom spoticanja “u zadaći evangelizacije kad izda evanđelje ili kad joj nedostaje živa vjera u Boga, autentična ljubav prema bližnjem odnosno neokaljana poštenje u svim djelatnostima, uključujući promidžbu i financije” (LZ, 6). Manilski proglaš pak predvodi evanđeoske kršćane u pokajanju: “Kajemo se za svako zanemarivanje Božje istine u Pismu te odlučujemo naviještati ju i braniti. Također se kajemo što smo bili ravnodušni prema položaju siromašnih, i što smo pokazivali pristranost prema bogatima, i odlučujemo slijediti Isusa u propovijedanju radosne vijesti svim ljudima i riječju i djelom” (MP, 2). Usvojivši Manilski proglaš evanđeoski kršćani su iznova istaknuli središnjost i jedinstvenost Isusa Krista. Svjesni da su pozvani naviještati Isusa Krista u pluralističkom svijetu s mnoštvom religija, evanđeoski kršćani naglašavaju kako je i u prvom stoljeću bilo “mnogo bogova i mnogo gospodara”, a ipak su apostoli “odvažno potvrđivali Kristovu jedinstvenost, nužnost i središnjost. I mi to moramo činiti”, zaključili su (MP, 3). Uvjereni da postoji samo jedno evanđelje, jer postoji samo jedan Krist, koji je zbog svoje smrti i uskrsnuća jedini put spasenja, evanđeoski kršćani odbacuju “i relativizam koji smatra sve religije i duhovnosti jednako vrijednim pristupima Bogu, i sinkretizam koji pokušava pomiješati vjeru u Krista s drugim vjerama” (MP, 3). Uz priznanje i pokajanje za krivicu što su u prošlosti prema sljedbenicima drugih vjera zauzimali stavove neznanja, arogancije, nepoštovanja i čak neprijateljstva, evanđeoski su kršćani odlučni pozitivno i beskompromisno svjedočiti jedinstvenost Isusa Krista u njegovu življenju, smrti i uskrsnuću, u svim aspektima evangelizacijskog djelovanja, uključujući i međureligijski dijalog (MP, 3).

Sadržaj dokumenta

Dokument čine četiri dijela: Uvod, Temelj kršćanskog svjedočanstva (sedam točaka), Popis vodećih načela (dvanaest točaka) i Preporuke za djelovanje (šest preporuka).

Uvod ukratko sažima da su navješćivanje Božje riječi i svjedočenje svijetu osnovne zadaće crkve koje treba izvršavati u “skladu s načelima evanđelja, uz puno poštovanje i s ljubavlju prema ljudskim bićima”. Zatim pojašnjava svrhu dokumenta: “Ovaj dokument nije teološka misijska izjava, nego mu je svrha pozabaviti se praktičnim problemima povezanih s kršćanskim svjedočanstvom u multireligijskome svijetu.”

Drugi dio naslovljen kao “Temelj kršćanskog svjedočanstva” biblijski je vrlo upitno obrazložen, što odražava trenutno promišljanje i stanje u odnosima među

sastavljačima dokumenta. Naime, stječe se dojam da dokument pokušava povezati i harmonizirati biblijsko učenje sa suvremenim međureligijskim promišljanjima i praksama.

Treći dio pruža dvanaest načela kojih bi se kršćani u svojim nastojanjima da ispune Kristovo poslanje trebali pridržavati kako bi prikladno svjedočili, osobito u međureligijskom kontekstu. I na kraju, četvrti dio predlaže šest preporuka “za razmatranje u crkvama, nacionalnim i regionalnim denominacijskim tijelima i misijskim organizacijama, a osobito onima koji rade u međureligijskim kontekstima.”

Kako dokument izriče nadu “da će kršćani u cijelom svijetu proučiti ovaj dokument u svjetlu vlastite prakse svjedočenja o svojoj vjeri u Krista, kako riječima, tako i djelima” u ovom članku nastojat ću analizirati dokument u svjetlu Božje riječi, posebice Isusova Velikog poslanja, te u svjetlu najznačajnijih dokumenata evanđeoskog kršćanstva dvadesetog i dvadeset i prvog stoljeća.

Isusovo Veliko poslanje i *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijske svijetu*

Kako se dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijske svijetu* odnosi na kršćansku evangelizaciju i misiju u suvremenom svijetu važno ga je proučiti u svjetlu svezremenog Isusovog Velikog poslanja kako je zabilježeno u Bibliji. Iako u uvodu dokumenta priređivači ističu da “dokument ne namjerava biti teološkom izjavom o misiji, već mu je svrha uputiti na praktična pitanja povezana s kršćanskim svjedočenjem u multireligijske svijetu”, dokument je isključiva teološka izjava o misiji koja ne poziva “crkve, crkvene sabore i misijske organizacije” da “razmotre svoje trenutačne prakse” i usklade ih sa Isusovim Velikim poslanjem tj. s Božjom riječi, već ih poziva da svoju praksu u evangelizaciji i misiji usklade s ponuđenim preporukama u dokumentu. Stoga je vrlo važno proučiti dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijske svijetu* u svjetlu Božje riječi, posebice Isusovog Velikog poslanja.

Nakon kratkog uvoda dokument iznosi sedam temelja kršćanskog svjedočanstva. Ovih sedam temelja odražavaju, kao što sam već spomenuo, trenutna promišljanja i stanje u odnosima među sastavljačima dokumenta, te ne daju iscrpne biblijske temelje kršćanskog svjedočanstva niti pak odražavaju biblijske prioritete u promišljanju evangelizacije i misije. Tako primjerice, prvi temelj stavlja čovjeka (kršćanina) u središte, jer njemu je povlastica i radost blago i s poštovanjem posvjedočiti o nadi koja prebiva u njemu (usp. 1 Pt 3,15). No, prema Bibliji, Bog je uvijek na prvome mjestu. Humanizam stavlja čovjeka u središte, Biblija pak opetovano ističe da je Bog u središtu, on je početak i kraj, on je taj koji nanovo rađa čovjeka po Duhu Svetome (Iv 3,4-8). Bez novog rođenja po Duhu Svetome

i uspostavljenog odnosa s Bogom čovjek nema o čemu svjedočiti. Dakle, prvi temelj može biti jedino Trojedinu Bog, njegovo djelo preporoda i uspostavljenog odnosa s čovjekom jer “On nas izbavi iz vlasti tame i prenese u kraljevstvo Sina, ljubavi svoje, u kome imamo otkupljenje, otpuštenje grijeha” (Kol 1,13-14).

Drugi i neizostavni temelj kršćanskog svjedočanstva jest Isusov autoritet i poslanje. On je izjavio: “Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio! I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta” (Mt 28,18-20). Zatim mogu slijediti drugi i treći temelj kako su navedeni u dokumentu.

Četvrti je temelj nepotpun, ako ga želimo razumjeti i držati biblijskim temeljem, jer se poziva na biblijski odjeljak izvučen iz konteksta. Ako ga pak razumijevamo kao humanistički i liberalno-teološki temelj, onda mu kao potvrda ne treba uputnica na biblijski tekst. Naime, izvještaj o Pavlovu svjedočenju u Ateni zapisan u sedamnaestom poglavlju Djela apostolskih započinje u 16. i završava u 34. retku, a ne 22-28 retka kao što je navedeno u dokumentu. Jedino cjelokupni tekst daje nam potpunu sliku, uključujući kontekst, sadržaj, cilj i rezultate dijaloga. Kako dokument pozivajući se na ovaj biblijski tekst potiče kršćane na dijalog s osobama različitih religija i kultura, važno je iscrpnije razmotriti biblijski izvještaj Pavlova dijaloga s osobama različitih religija i kultura u Ateni. Nakon, čak i površnog, razmatranja vrlo brzo uočavamo nekoliko činjenica:

- Dok je iščekivao u Ateni dolazak svojih suradnika u evanđelju, “ogorči se Pavao u duši promatrajući kako je grad pokumiren” (r. 16).
- Raspravljao (διελέγετο) je u sinagogi sa Židovima i bogobožaznima, a na trgu svaki dan s onima koji bi se ondje zatekli (r. 17).
- Navješćivao je kao Radosnu vijest Isusa i uskrsnuće (r. 18).
- Atenjanima razlaže detaljnije biblijski nauk o Bogu, koristeći se pritom njima bliskim naracijama (r. 22-28). Izravno se suprotstavlja prisutnim nekršćanima tvrdnjama: prvo, “Ako smo dakle rod Božji, ne smijemo smatrati da je božanstvo slično zlatu, srebru ili kamenu, liku isklesanu umijećem i maštom ljudskom;” drugo, ustvrdio je da su živjeli u vremenima neznanja (r. 29-30).
- Pavao prenosi Božju poruku oprostjenja (ne obazirući se na vremena neznanja) i poziv da se svi i posvuda obrate (r. 30).
- Jer je Bog ustanovio “Dan u koji će suditi svijetu po pravdi, po Čovjeku kojega odredi, pred svima ovjerovi uskrisivši ga od mrtvih” (r. 31).

Posljedice ovog Pavlovog “sudjelovanja u dijalogu s ljudima različitih religija i kultura” višestruke su. Skupina Atenjana i doseljenih stranaca ujedinjena u traćenju vremena na pripovijedanje i slušanje novosti te u nekakvoj bogoljubnosti, razdijelila se nakon Pavlove evangelizacijske poruke na tri skupine. Jedna se sku-

pina, nakon slušanja poruke o uskrsnuću od mrtvih, počela rugati Pavlu. Druga skupina mu je dala do znanja da ne prihvaća njegovu poruku evanđelja uz izgovor da će ga o tome poslušati drugi put. Pavao s njima više nije trošio svoje vrijeme, otišao je od njih. Time je Pavlov dijalog s "ljudima različitih religija i kultura" u Ateni vrlo brzo završio i nikad se više nije ni nastavio. U trećoj skupini bili su oni koji su prionuli uz Pavla i povjerovali u poruku evanđelja koju je navijestio Pavao; među njima su bili Dionizije Areopagit, neka žena imenom Damara i drugi (r. 32-34). Dakle, dijalog u istini evanđelja Isusa Krista uvijek prvo razdvaja "svjetlo od tame" (usp. Iv 1,9; Iv 8,12; Mt 5,14.16), a nakon toga ostaju ujedinjeni u evanđelju Isusa Krista oni koji su ga prihvatili i po njemu žive. Dijalog u istini evanđelja Isusa Krista pruža vjernicima čvrste temelje i polazišta u Riječi Božjoj, upućuje ih na metodologiju dijaloga i naviještanja evanđelja koju su primjenjivali uz Isusa i Pavla i ostali apostoli, utvrđuje jasna mjerila uspjeha dijaloga kroz prihvaćanje Isusa Krista kao Spasitelja i vršenje njegove Riječi te usmjerava dijalog prema njegovu cilju – vječnome životu (Iv 17,3). Evandeoski kršćani pozvani su na ovu vrstu dijaloga.

Dokument četvrtim temeljem, dakle, potiče crkve i vjernike da u svoje svjedočenje uključe i dijalog s pripadnicima različitih religija i kultura, no pri tome izostavlja napomenuti biblijski cilj dijaloga, koji je jasno istaknut u izostavljenim redcima iz Djela apostolskih 17,29-34. Naime, na temelju spomenutog teksta, dijalog s pripadnicima drugih religija i kultura ima jedino predevangelizacijsku svrhu dovođenja pripadnika različitih religija i kultura do spoznaje svoga neznanja, prihvaćanja Božjeg poziva da se svi i svagdje obrate jer će doći dan kad će Bog Otac pravedno suditi svemu svijetu po Isusu Kristu.

Dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu* navodi kao jedan od temelja kršćanskog svjedočanstva sljedeće: "U nekim je kontekstima teško, sprečavano pa čak i zabranjeno živjeti i navješćivati evanđelje, pa ipak Krist je poslao kršćane da nastave svjedočiti o Njemu vjerno i u solidarnosti jedni s drugima (v. Mt 28,19-20, Mk 16,14-18, Lk 24,44-48, Iv 20,21, Dj 1,8)."

Ključnu Isusovu zapovijed, poznatu kao Veliko poslanje (Mt 28,19-20), dokument smješta tek na peto mjesto u temeljima kršćanskog svjedočanstva i to u kontekst otežanog življenja i navješćivanja evanđelja. K tomu je Isusovoj zapovijedi dokument dodao znakovit dodatak, "svjedočenje o Njemu vjerno i u solidarnosti jedni s drugima." Što se podrazumijeva pod svjedočenje o Njemu "u solidarnosti jedni s drugima"?

Kako dokument gotovo ni ne koristi riječ evangelizacija, a kad je koristi to je u negativnom kontekstu ("Zloupotrebljavanje situacija u kojima vlada siromaštvo i potrebitost nema mjesta u kršćanskoj evangelizaciji"), stječe se dojam da je evangelizacija žrtvovana u korist humanističkog općeg dobra čovječanstva u duhu ekumenske suradnje.

Veliko poslanje ili zadatak evangelizacije svijeta koji je Gospodin Isus Krist dao svojim učenicima zapisan je u sva četiri evanđelja (Mt 28,18-20; Mk 16,14-18; Lk 24,46-49; Iv 20,21-22) i Djelima apostolskim (Dj 1,8). Kulturološki, trendovski i svjetonazorski uvjetovan dijalog s pripadnicima različitih religija i kultura nužno je podrediti Isusovoj zapovijedi i njegovim obećanjima. Prema Evanđelju po Mateju (28,18-20): Isus im pristupi i prozbori: "Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji! Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!" "I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta".

Veliko poslanje započinje Isusovom apsolutnom izjavom: "Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji!" (Mt 28,18). Primanjem sve vlasti na nebu i na zemlji Isus je potvrdio da je on Gospodar nad svime, da mu se svi i sve mora pokoravati jer su svi nebeski resursi njemu na raspolaganju. Njegova izjava nije samo kristološki/kozmoški proglas zabilježen u Fil 2,9-11 (*Zato Bog njega preuzvisi i darova mu ime, ime nad svakim imenom, da se na ime Isusovo prigne svako koljeno nebesnika, zemnika i podzemnika. I svaki će jezik priznati: "Isus Krist jest Gospodin!" - na slavu Boga Oca.*), već i izjava o ispunjenju proroštva iz Dn 7,14 (*Njemu bi predana vlast, čast i kraljevstvo, da mu služe svi narodi, plemena i jezici. Vlast njegova vlast je vječna i nikada neće proći, kraljevstvo njegovo neće propasti.*) te, svakako, čvrst temelj za sve ono što će slijediti (Day, 2007, 378). Ova je Isusova izjava temelj za kršćansko svjedočenje, evangelizaciju, misiju, dijalog i sveukupno djelovanje. Učenici Kristovi ne obavljaju posao u svojoj snazi, mudrosti i moći već u Kristovu autoritetu i vlasti koju im je dao i iza koje on sam stoji kao svemoćni Gospodar nad svime. Važno je istaknuti da Isus ovdje nastupa kao Gospodar i Vladar koji zapovijeda svojim učenicima. Iako je Isus izvrstan učitelj i primjeran izvršitelj Očeve ljubavi kojega bi kršćani trebali nasljedovati (što naglašavaju liberalni protestantski i liberalni evanđeoski te katolički teolozi), u Velikom poslanju Isus je Gospodar i Vladar čije zapovijedi njegovi učenici trebaju nepromijenjene bespogovorno izvršavati (što naglašavaju konzervativni evanđeoski kršćani).

Vrijedno je zapaziti da je Isus svoje učenike brižno pripremao za prihvaćanje njegova autoriteta i djelovanje u njemu. "*Poslije toga pozove k sebi učenike te im dade vlast da mogu izgoniti nečiste duhove i liječiti od svake bolesti i slabosti. ... Tu dvanaesticu posla Isus i naredi im: ... Na svom putu navješćujte: Blizu je kraljevstvo nebesko! Liječite bolesnike, uskrisujte mrtvace, čistite gubavce, izgonite zle duhove! Badava ste primili, badava i dajte!"* (usp. Mt 10,1-15; Lk 9,1-6; 10,1-20). Trogodišnjim poučavanjem i učeništvom naučio ih je kako propovijedati Radosnu vijest, naviještati kraljevstvo Božje, činiti učenike, liječiti bolesne, izgoniti zle duhove, uskrisavati mrtvace, oslobađati zarobljene, nahraniti gladne te ispravljati one koji su u krivu. Poučio ih je naviještanju evanđelja u različitim životnim okolnostima i konkretnoj situaciji. U tom procesu učenja vraćali su se k Isusu često

puni radosti i izvješćivali: “*Gospodine, i zlodusi nam se pokoravaju na tvoje ime!*” (Lk 10,17). Naučili su kako koristiti njegov autoritet u svakodnevnim životnim situacijama, često sukobljavajućima. Vidjeli su kako je Isus koristio svoj autoritet u sukobu sa zagovarateljima židovskih tradicija, u sukobu s farizejima i vladajućim autoritetima.

Kršćansko svjedočanstvo u pluralističkom svijetu mora biti ukorijenjeno prvenstveno u Isusovu autoritetu. Načela za vođenje dijaloga u pluralističkom svijetu kršćani trebaju otkrivati u Bibliji – Starome i Novom zavjetu, jer “Što je bilo, opet će biti, i što se činilo, opet će se činiti, i nema ništa novo pod suncem. Ima li išta o čemu bi se moglo reći: ‘Gle ovo je novo!’ Sve je već davno prije nas postojalo” (Prop 1,9-10). Rijetko je koja tema tako detaljno i višestruko zapisana u Bibliji kao što je tema odnosa Božjeg naroda prema drugim religijama. Biblija donosi vrlo jasna i nedvosmislena načela odnosa Božjeg naroda prema ljudima različitih religija i kultura, stoga me zaista čudi da su predstavnici velikih kršćanskih obitelji, koji se vole hvaliti da predstavljaju više od devedeset posto svih kršćana, odlučili se predložiti za primjenu u kršćanskim crkvama i misijskim organizacijama humanistička načela koja su nastojali pokršćaniti s nekoliko citata upotrijebljenih najčešće izvan konteksta.

Kršćani su poslani propovijedati (navješćivati) evanđelje svakom stvorenju, svim narodima i na svakom mjestu. Rezultat tog navješćivanja (evangelizacije) uključuje poslušnost Kristu, priključenje njegovoj Crkvi i odgovorno služenje u svijetu (LZ, 4).

Dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu: Preporuke za ponašanje* ne samo da ne koristi izraz evangelizacija, uobičajenu u evandeoskom kršćanstvu, već ne koristi ni biblijske izričaje *propovijedanje* i *naviještanje evanđelja o kraljevstvu Božjem*, osim u dvije sporedne svrhe. Nadalje, dokument potiče kršćane da se u svojim nastojanjima da ispune Kristovo poslanje pridržavaju predloženih dvanaest načela kako bi to učinili prikladno, osobito u međureligijskom kontekstu. Što pak to znači “prikladno, osobito u međureligijskom kontekstu”? Sadržaj izričaja “prikladno” nije obrazložen, stoga svatko može podrazumijevati pod “prikladnim” što ga volja. Važno je zapaziti da su ta načela većinom humanistička i teološki liberalna, a tek manjim dijelom biblijska. S humanističkim pak i liberalnim načelima nije moguće izvršiti Kristovo poslanje.

Dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu: Preporuke za ponašanje* kao prvo načelo kršćanskog svjedočanstva ističe djelovanje u Božjoj ljubavi. Utemeljeno je na tekstovima iz Evanđelja po Mateju 22,34-40 i Evanđelja po Ivanu 14,15 s obrazloženjem da kršćani vjeruju da je Bog izvor sve ljubavi i da su, shodno tome, u sklopu svojeg svjedočanstva pozvani živjeti u ljubavi i voljeti bližnje kao same sebe. Ovo načelo je radi razumijevanja potrebno kvalitetnije biblijski obrazložiti. Primjerice, Evanđelje po Ivanu 3,16-21 ističe:

Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni. Ta Bog nije poslao Sina na svijet da sudi svijetu, nego da se svijet spasi po njemu. Tko vjeruje u njega, ne osuđuje se; a tko ne vjeruje, već je osuđen što nije vjerovao u ime jedinorođenoga Sina Božjega. A ovo je taj sud: Svjetlost je došla na svijet, ali ljudi su više ljubili tamu nego svjetlost jer djela im bijahu zla. Uistinu, tko god čini zlo, mrzi svjetlost i ne dolazi k svjetlosti da se ne razotkriju djela njegova; a tko čini istinu, dolazi k svjetlosti nek bude bjelodano da su djela njegova u Bogu učinjena.

Ovaj odjeljak Božje riječi značajno nadopunjava predložene tekstove u dokumentu. Naime, Bog svoju bezgraničnu ljubav prema svijetu pokazuje slanjem Isusa Krista, svoga Sina Jedinorođenca, sa željom da svi u njega povjeruju kao Spasitelja te da prime i imaju život vječni. Ljubav Božja je povezana s vjerom u Isusa Krista i spoznajom jedinog istinskog Boga i Isusa Krista – poslanog od Boga (usp. Iv 17,3). Kršćani su prvenstveno pozvani činiti istinu i biti u zajedništvu s Isusom Kristom pa će tek onda njihova djela biti učinjena u Bogu. Isus je rekao svojim učenicima: “Ako me ljubite, vršit ćete moje zapovijedi. ... Tko pozna moje zapovijedi i vrši ih, taj me ljubi. A tko mene ljubi, njega će ljubiti Otac moj, i ja ću ga ljubiti i objaviti mu samoga sebe. ... Ako me tko ljubi, držat će moju riječ, i moj će ga Otac ljubiti; k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti” (Iv 14,15.21.23). Kršćaninova ljubav ukorijenjena je u ljubavi Božjoj, poznavanju Boga i zajedništvu s njime te poznavanju i vršenju riječi Božje. Ljubav kršćaninova je plod prebivanja Duha Svetoga u njemu. Isti Duh Sveti, kad siđe na vjernika ispunjava ga snagom za svjedočenje (Dj 1,8) te razvija plod: ljubav, radost, mir, strpljivost, blagost, dobrotu, vjernost, krotkost i uzdržljivost (Gal 5,22). Bez ljubavi prema Bogu nemoguće je ljubiti samoga sebe, a bez ljubavi prema sebi koja uključuje prvenstveno vječnost a tek onda sadašnjost nemoguće je u potpunosti ljubiti bližnje, posebice ako ta ljubav ne podrazumijeva zajedništvo s Trojednim Bogom, djelovanje Duha Svetoga u vjerniku i po vjerniku u naviještanju evanđelja o spasenju u Isusu Kristu.

Drugo načelo dokumenta naslovljeno kao “Nasljedovanje Isusa Krista” logički bi trebalo biti ukorijenjeno u Isusovoj zapovijedi “Učinite sve narode učenicima mojim” (Mt 28,19), ali nije. Naglašavanjem nasljedovanja Isusa Krista ovo načelo slijedi liberalnu teološku misao prema kojoj je Isus i njegovo učenje tek dobar primjer za življenje i djelovanje. Dokument snažno zastupa gledišta religijskog pluralizma prema kojima su vjerovanja dviju ili više religija jednako vrijedna i prihvatljiva: ni jedna religija, pa ni kršćanstvo, ne sadrži doslovnu, potpunu i ekskluzivnu istinu, a do Boga ili bogova postoji više putova, stoga svaka religija vodi prema bogu. U skladu s naukom religijskog pluralizma, dokument ni ne spominje grijeh kao temeljni ljudski problem iz kojega se svi ostali problemi rađaju pa onda ne spominje ni spasenje i Spasitelja kao jedino i stvarno rješenje

za mir i opće dobro.

Propovijedanje i prihvaćanje evanđelja stvara osnove za činjenje učenika Kristovih. Model kršćanskog učenja nalazimo u životu i učenju Isusa Krista, koji poziva ljude da ga slijede (Lk 9,23-24; Mt 10,38-39; Mk 8,34). Učenik je vjernik, osoba koja živi životom svjesne i neprestane identifikacije s Gospodinom u životu, smrti i uskrsnuću, kroz riječi, ponašanje, stavove, motive i namjere. Učenik shvaća Kristovo apsolutno posjedovanje njegova života, radosno prihvaća Kristovo spasiteljstvo, uživa u Kristovom gospodstvu, živi u stalnoj nazočnosti Krista i usklađuje svoj život prema Kristovom uzoru te proslavlja svojeg Gospodina i Spasitelja (Peters, 1996, 187).

Proces činjenja učenika uključuje krštenje učenika u ime Oca i Sina i Duha Svetoga te učenje da vrše sve što je Isus zapovjedio. Propovijedanje evanđelja vodi ljude do odluke o prihvaćanju Isusa Krista kao osobnog Spasitelja i Gospodina, krštenje ih uvodi u Crkvu, zajednicu učenika ili svetih u Kristu u kojoj zatim slijedi pouka i obuka u vršenju svega što je Isus Krist zapovjedio.

Isusov nalog "učite ih da drže (vrše) sve što sam vam zapovjedio" neki su kršćani promijenili svojim življenjem i praksom. Usklađen s dokumentom *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijske svijetu: Preporuke za ponašanje* Isusov bi nalog mogao glasiti "učite ih da vode ekumenski i međureligijski dijalog o svemu što sam vam zapovjedio". Zapovijedi Gospodara nad gospodarima kršćani trebaju izvršavati a ne o njima pregovarati ili voditi dijalog. Kršćani kao učenici Kristovi trebaju, uz izvršavanje Kristovih zapovijedi, poučavati i kršćane i nekršćane podložnosti volji Božjoj kako je otkrivena u Isusovoj službi i učenju. Sastavni dio njihova propovijedanja treba biti iskazivanje sile kraljevstva Božjega, kao što to zamjećujemo u Pavlovoj službi naviještanja evanđelja, gdje su riječi i djela neraskidivo povezana i snažno naglašena. "Jer ne bih se usudio govoriti o nečemu što Krist riječju i djelom, snagom znamenja i čudesu, snagom Duha nije po meni učinio da k poslušnosti privede pogane" (Rim 15,18).

Učenici Kristovi pozvani su i poslani služiti ljudima u svijetu riječju i djelom, unoseći i posredujući u živote ljudi sve ono što je Bog za njih u ljubavi namijenio, a po kršćanima snagom Duha odlučio ostvariti i ispuniti.

Velikom poslanju prethodile su Isusove iscrpne pripreme učenika za izvršenje poslanja. Djela apostolska, novozavjetne poslanice i rana povijest Crkve svjedoče nam o plodovima vršenja Isusove zapovijedi. Sveto pismo nas iznova podsjeća da Veliko poslanje sa zadatkom naviještanja evanđelja i činjenja, krštenja i poučavanja učenika te služenje potrebitima ne možemo razdvojiti od moći i prisutnosti uskrslog Gospodina Isusa Krista. Krist je obećao da će biti s onima koji će vršiti njegovo poslanje u sve dane do svršetka svijeta. Isusovi su učenici i danas kao i nekad pozvani i poslani ostvarivati Veliko poslanje: činiti učenike Kristove, u Kristovu autoritetu i njegovoj nazočnosti.

U trećem načelu naslovljenom kao “Kršćanske vrline” dokument ističe da su kršćani “pozvani vladati se časno, samilosno, suosjećajno i ponizno, nadvladavajući svaku oholost, dodvoravanje i omalovažavanja.” Pri tome se dokument referira na Gal 5,22. No biblijski tekst na koji se dokument poziva uopće ne govori o kršćanskim vrlinama već o plodu Duha Svetoga u vjerniku. Dakako, i u ovom je slučaju spomenuti tekst izvađen iz konteksta. Ključni biblijski poticaj je življenje po Duhu Svetome (Gal 5,16-26). Kršćani su pozvani živjeti pod vodstvom Duha Svetoga, koji onda u njima rađa plod: ljubav, radost, mir, strpljivost, blagost, dobrotu, vjernost, krotkost i uzdržljivost (Gal 5,22). Pavao potom zaključuje: Ako imamo život po Duhu, slijedimo Duha” (Gal 5,25). Za kršćansko svjedočenje, posebice u multireligijskome svijetu, osobito je važno promišljati i pronalaziti rješenja u Duhu Svetome za djela tijela (svojih i djela sudionika u dijalogu), koja su: bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vraćanje, neprijateljstva, svađa, ljubomora, srdžbe, spletkarenja, razdori, strančarenja, zavisti, pijančevanja, pijanke i tome slično (Gal 5,19-21).

Amsterdamska deklaracija (2000, 6) zaokružuje za evanđeoske kršćane jedino prihvatljivo rješenje kršćanskog svjedočenja u pluralističkome svijetu:

Današnji evangelizatori pozvani su objavljivati evanđelje u svijetu koji je sve zahvaćeniji pluralizmom. U ovom globalnom selu konkurentskih vjera i brojnih svjetskih religija važno je da se naši evangelizacijski napori odlikuju vjernošću radosnoj vijesti o Kristu, i poniznošću u njezinom objavljivanju. Budući da se Božje opće otkrivenje proteže na sve razine Njegovog stvorenja, tragovi istine, ljepote i dobrote se lako mogu pronaći i u brojnim nekršćanskim vjerskim sustavima. Ipak, ne možemo smatrati bilo koji od njih alternativom evanđelju ili drugačijim putem spasenja. Jedini put ka poznavanju Boga u miru, ljubavi i radosti jest pomirbena smrt Isusa Krista, uskrslog Gospodina. Kad navješćujemo ovu poruku drugima, trebamo to činiti s ljubavlju i poniznosti, kloneći se oholosti, agresivnosti i nepoštovanja. U dijalogu s pripadnicima drugih religija moramo biti uljudni i ljubazni. Pa ipak, takav dijalog ne može biti zamjena za proklamiranje. Međutim, budući da su svi ljudi stvoreni na Božju sliku, moramo zagovarati vjerske slobode i ljudska prava za sve.

Obvezujemo se da ćemo se prema pripadnicima drugih vjera odnositi s poštovanjem i vjerno, te da ćemo u poniznosti služiti državi u koju nas je Bog stavio da navješćujemo kako je Krist jedini Spasitelj svijeta.

Kako se preostalih osam načela ne poziva na nauk Biblije već posreduju opća humanistička etička načela nećemo ih analizirati u ovom tekstu. Teme na koje nas upućuju načela 4-11 izvrsno su obrađene u Bibliji i ključnim dokumentima evanđeoskog kršćanstva, kao što su: *Lausannski zavjet*, *Manilski proglas*, *Evanđelje Isusa Krista: Evanđeosko proslavljanje*, *Amsterdamska deklaracija* i *Capetownski iskaz o predanju*.

Preporuke dokumenta u svjetlu Riječi Božje

Priredivači dokumenta *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijske svijetu: Preporuke za ponašanje* u četvrtom dijelu u duhu ekumenske suradnje predlažu da se dokument razmatra u crkvama, nacionalnim i regionalnim denominacijskim tijelima i misijskim organizacijama, a osobito među onima koji rade u međureligijskim kontekstima. Preporuke ujedinjuju šest aktivnosti kojima bi kršćani osnažili svoje svjedočanstvo u multireligijske svijetu.

Prva preporuka poziva na proučavanje pitanja iznesenih u dokumentu i oblikovanje smjernica za postupanje u vezi kršćanskog svjedočanstva u lokalnom kontekstu. Gdje je to moguće, ističe dokument, treba to učiniti ekumenski i u suradnji s predstavnicima drugih religija. Kako protumačiti ovu preporuku u svjetlu Riječi Božje? Možemo li uvrstiti u smjernice za postupanje Isusovu zapovijed: "Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju. Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a tko ne uzvjeruje, osudit će se" (Mk 16,15-16). Ne samo da možemo, nego je ona neizostavna u kršćanskim preporukama o djelovanju. Prema Isusovoj zapovijedi svaki ekumenski i međureligijski susret trebao bi biti usredotočen na evanđelje Isusa Krista. Na svakom međureligijskom skupu kršćani trebaju propovijedati evanđelje jer pripadnici drugih religija trebaju čuti poruku o spasenju u Isusu Kristu, ta poruka ih mora dovesti do odluke hoće li prihvatiti i povjerovati u Isusa Krista kao Spasitelja. Ljudi različitih religija trebaju znati da sami sebe osuđuju ako ne vjeruju u Isusa Krista kako o njemu svjedoči Biblija.

Preporuka o izgrađivanju odnosa poštovanja i povjerenja s ljudima svih religija dobar je poticaj za "rješavanje sukoba, obnovu pravednosti, iscjeljenje sjećanja, pomirenje i uspostavu mira" ali on je uzaludan, jer iza njega ne stoji moć i snaga za provedbu, barem tako svjedoče brojna višestoljetna povijesna zbivanja prepuna sukoba, ratova i nepravdi u društvu sa pripadajućim mirotvornim politikama i praksama. Problem ljudi i društvenih zajednica svih vremena, pa i današnjega, jest grijeh koji rađa djelima tijela (Gal 5,16-26) te nepoznavanje i odbacivanje Trojednog Boga, Gospodara svega postojećeg. Stoga poticaj da se evanđeoski kršćani uključe u stalan međureligijski dijalog, kao dio svoga kršćanskog predanja, nalazi svoje duhovno opravdanje jedino ako kršćani u međureligijskim kontekstima žive i djeluju po Duhu Svetome (Gal 5,16.25). Življenje po Duhu Svetome uključuje ne samo odnose poštovanja i povjerenja prema svim ljudima bez obzira na vjersko opredjeljenje, već i odnose koji se rađaju iz ploda Duha Svetoga u kršćanima i uključuju ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost (Gal 5,22).

Treća preporuka iznosi četiri poticaja kršćanima. Prvo potiče kršćane da ojačaju svoj vjerski identitet i vjeru. No, pri tome dokument ne daje do znanja što

podrazumijeva pod vjerskim identitetom i vjerom? Kako se ne poziva ni na jedan odjeljak Biblije, dokument ostavlja dovoljno prostora da se ovom poticaju mogu priključiti svi koji imaju bilo kakav vjerski identitet i bilo kakvu vjeru. Što to znači za evanđeoske kršćane? Odvode li ih preporuke iz dokumenta od Riječi Božje postavljajući neke nove autoritete i standarde za življenje i djelovanje?

Drugi poticaj osvjetljuje prvi. Preporuča se ojačanje vjerskog identiteta i vjere istovremeno s produbljanjem svoga poznavanja i razumijevanja drugih religija. Ovaj poticaj, umjesto da vodi kršćane prema poznavanju i dosljednom vršenju Riječi Božje te izgrađivanju odnosa s Trojednim Bogom, vodi ih u sinkretizam kako ga promovira religijski pluralizam. Zato dokument ističe ojačavanje vlastitog vjerskog identiteta i vjere ne spominjući Riječ Božju kao jedini autoritet, smatrajući da knjige svih religija imaju jednak autoritet. Treći poticaj se nadovezuje na prva dva i poziva kršćane da, umjesto da postojano djeluju iz perspektive kraljevstva Božjega i perspektive vječnosti, uzimaju u obzir perspektive pripadnika drugih religija.

Četvrti poticaj podsjeća kršćane da trebaju izbjegavati pogrešno tumačenje vjerovanja i prakse ljudi drugih religija. S ovim se poticajem mogu i trebaju složiti evanđeoski kršćani te u življenju primijeniti. *Amsterdamska deklaracija* (2000, 6) to jasno ističe: "Jedini put ka poznavanju Boga u miru, ljubavi i radosti jest pomirbena smrt Isusa Krista, uskrslog Gospodina. Kad navješćujemo ovu poruku drugima, trebamo to činiti s ljubavlju i poniznosti, kloneći se oholosti, agresivnosti i nepoštovanja." *Capetownski iskaz o predanju* u pozivu na djelovanje (III, 1, C) pak izjavljuje: "U ime Boga istine, (i) odbacujemo promicanje lažne i karikaturne slike o drugim vjerama, i (ii) odbacujemo i suprotstavljamo se rasnim predrasudama, mržnji i strahu, koje potiču popularni mediji i politička retorika."

Preporuka o suradnji s drugim vjerskim zajednicama u međureligijskom zastupanju pravednosti i općeg dobra prihvatljiva je evanđeoskim kršćanima i dio je njihovih višestoljetnih nastojanja da pomažu u rješavanju sukoba i da osiguraju ispravno i sveobuhvatno poštivanje vjerskih sloboda.

Na kraju dokumenta slijedi poticaj na molitvu, kojemu bi se svi kršćani, bez obzira podupiru li ovaj dokument ili ne, trebali svim srcem odazvati moleći da bude volja Božja kako na nebu tako i na zemlji (Mt 6,10) tražeći najprije kraljevstvo Božje i njegovu pravednost, svjesni da će im se sve ostalo dodati (Mt 6,33).

Zaključak

Ekumenizam Svjetskog vijeća crkava i ekumenizam Rimokatoličke crkve nastoje, svaki pod svojim uvjetima, okupiti zajedno sve ljude koji se nazivaju kršćanima pod jednom "kapom" ili institucijom (jedna svjetska religija, Rimokatolička crkva), bez obzira vjeruju li Isusu Kristu i vrše li njegovu Riječ ili ne. Evanđeosko

pak jedinstvo u evanđelju nema namjeru okupljati ljude u jednu instituciju ili religiju već prepoznaje i prihvaća kao svoju braću i sestre sve one koji su nanovodeni od Duha Božjega i prihvaćaju Isusa Krista kao Boga Sina, Gospodara i Spasitelja, ma u kojoj se crkvi ili instituciji nalazili. Nanovorođeni ljudi mogu zajedno organizirati razna zbivanja, ali će pri tome uvijek nastojati dati prioritet duhovno relevantnim događajima ispred društveno, kulturno i politički relevantnih događaja.

Očekivalo bi se od kršćana, bili oni konzervativno-evandeoskih, liberalno-protestantskih, uvjerenih ili nominalno-katoličkih te pravoslavnih gledišta i iskustava da se u razmatranju kršćanskog svjedočanstva temelje na Bogu Ocu i njegovoj moćnoj i vječnoj Riječi, na autoritetu i zapovijedima Isusa Krista i snazi Duha Svetoga za svjedočenje. Dokument *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu* ova očekivanja nije ispunio, dapače, ni ne može ispuniti. Njegova je nepisana svrha otupiti oštricu evanđelja Isusa Krista, međureligijskim dijalogom zaustaviti evangelizaciju svijeta te "obogatiti" kršćanstvo učenjima i praksom drugih religija.

Nasuprot dokumentu *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu: Preporuke za ponašanje* koji je usvojilo desetak predstavnika Svjetskog vijeća crkava, Rimokatoličke crkve i Svjetske evandeoske alijanse, *Capetownski iskaz o predanju*, dokument koji i službeno prihvaća većina evandeoskih kršćana u svijetu, prosuđuje kulturnu, duhovnu i političku suvremenost bitno drugačije, biblijski utemeljeno:

Zapovjedenom nam je da ljubimo i štujemo jedino živoga Boga. Ali, poput starozavjetnog Izraela, dopuštamo da naša ljubav prema Bogu bude iznevjerena, jer se okrećemo nekomu od bogova ovoga svijeta, bogovima naroda koji nas okružuju (Pnz 4 i 6). Upadamo u sinkretizam, mamljeni idolima pohlepe, moći i uspjeha, služeći većma bogatstvu no Bogu. Prihvaćamo dominantne političke i gospodarske ideologije, bez biblijske kritike. U iskušenju smo, pod pritiskom religijskog pluralizma, kompromitirati svoje vjerovanje u Kristovu jedincatost. Trebamo, poput Izraela, čuti proročki poziv i poziv samoga Isusa na pokajanje, da se odreknemo svega što nije Božje te da se vratimo poslušnoj ljubavi i štovanju samoga Boga.

Nakon analize dokumenta *Kršćansko svjedočanstvo u multireligijskome svijetu* i Isusova Velikog poslanja razvidno je da dokument nije utemeljen ni ukorijenjen ni u Isusovu autoritetu ni u njegovim zapovijedima, naprotiv, dokument usmjera-va kršćane prema međureligijskom dijalogu koji služi kao zamjena za evangelizaciju i stvaranje učenika Kristovih. Iako su cilj dokumenta preporuke za ponašanje kršćana u svjedočenju u multireligijskome kontekstu, dokument ni jednom riječi ne spominje Isusovo obećanje učenicima: "primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas i bit ćete mi svjedoci u Jeruzalemu, po svoj Judeji i Samariji i sve do

kraja zemlje” (Dj 1,8). Kako biti svjedok za Isusa Krista bez poslušnosti njegovim zapovijedima, bez razumijevanja i vršenja njegove riječi, bez sile Duha Svetoga? Je li to moguće?

Međureligijski dijalog može doprinijeti kvalitetnijoj provedbi ovozemaljske pravednosti i općeg dobra, i iz tog razloga evanđeoski kršćani trebaju sudjelovati u dijalogu. S druge strane treba odbaciti međureligijski dijalog koji u korijenima zastupa sinkretizam, univerzalizam i religijski pluralizam koji pak svaki na svoj način osporavaju autoritet i snagu Biblije - Riječi Božje, podrazumijevaju da Isus Krist govori kroz sve religije, prilagođavaju evanđelje Isusa Krista kao socijalno evanđelje te relativiziraju istinu. Stoga kršćani trebaju usvojiti dijalog koji se temelji na istini evanđelja Isusa Krista, a dijaloge koji se izravno ili neizravno, potpuno ili djelomice suprotstavljaju evanđelju Isusa Krista kako je objavljeno u Bibliji trebaju odbaciti s punom svjesnošću da nam je svima pojaviti se na sudu Božjem (usp. Otk 20,12; Mt 16,27; Jak 2,12; Dj 17,31; 2 Kor 5,10). Današnji evanđeoski kršćani trebaju međureligijskom dijalogu dati pravo mjesto, kao što to ističe *Capetownski iskaz o predanju* (III, 1, E): “Potvrđujemo pravo mjesto dijalogu s ljudima drugih vjera, baš kao što je Pavao sudjelovao u raspravi sa Židovima i poganima u sinagogi i na javnim mjestima. Takav dijalog, kao legitimni dio kršćanske misije, povezuje povjerenje u jedinstvenost Krista i istinu evanđelja sa slušanjem drugih u poštivanju.”

I na kraju važno je naglasiti da je dokument usredotočen više na promicanje sinkretizma i vjerskog pluralizma nego li na promicanje evanđelja Isusa Krista. U središtu mu je društveno i kulturno djelovanje kršćana te rješavanje suvremenih društvenih problema globaliziranog svijeta, a naviještanje evanđelja Isusa Krista svakom stvorenju nazire se tek na marginama.

Kratice

CIOP – *Capetownski iskaz o predanju*

CUV – *Common Understanding and Vision of the WCC*

LZ – *Lausannski zavjet*

MP – *Manilski proglas*

UR – *Dekret “UNITATIS REDINTEGRATIO” o ekumenizmu*

Literatura

Bailey, Alice A. (1947). *Problems of Humanity*. Lucis Publishing Company, New York, London.

Baxter-Brown, John (2011). “Getting better at evangelism.” *The Church of En-*

gland Newspaper, June 30, 2011. Online. Available: <http://www.religiousintelligence.org/churchnewspaper/eos/getting-better-at-evangelism>.

Capetownski iskaz o predanju (2011). *Kairos: Evanđeoski teološki časopis*. 5/1. 167-226.

Christian Witness in a Multi-Religious World: Recommendations for Conduct. World Council of Churches; Pontifical Council for Interreligious Dialogue; World Evangelical Alliance, 2011.

Common Understanding and Vision of the WCC (CUV), World Council of Churches. 14 February 2006. Online. Available: <http://www.oikoumene.org/en/resources/documents/assembly/2006-porto-alegre/3-preparatory-and-background-documents/common-understanding-and-vision-of-the-wcc-cuv>

Cumming, Joseph. "Christians, Muslims and the responsible exercise of freedom." *Christian Today*, July 8, 2011. Online. Available: <http://www.christiantoday.com/article/christians.muslims.and.the.responsible.exercise.of.freedom/28265.htm>. July 8, 2011.

Dekret "UNITATIS REDINTEGRATIO" o ekumenizmu, u: *Drugi vatikanski koncil: Dokumenti*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1993.

Day, Dan (2007). A Fresh Reading of Jesus' Last words: Matthew 28:16-20. *Review and Expositor*, 104, Spring 2007.

How to Be a Christian Missionary. National Catholic Register. <http://www.ncregister.com/daily-news/how-to-be-a-christian-missionary>

Langlois, John (2011). Setting a biblical standard in Christian witness. *Christian Today*, June 29, 2011. Online. <http://www.christiantoday.com/article/setting.a.biblical.standard.in.christian.witness/28229.htm>.

Lausanski zavjet (2008). *Kairos: Evanđeoski teološki časopis*. 2/2. 341-348.

Love, Rick (2011). "It's a Miracle." *Peace Catalyst International*, July 2, 2011. Available: <http://peace-catalyst.net/blog/post/it---s-a-miracle-->. July 2, 2011.

Manilski proglas (2008). *Kairos: Evanđeoski teološki časopis*. 2/2. 349-364.

Norton, Chris (2011). Top Evangelical, Catholic and Mainline Bodies Issue Evangelism Rules. *Christianity Today News*, June 29, 2011. <http://www.christianitytoday.com/ct/2011/juneweb-only/evangelismrules.html>

Perkins, Bill (2000). "Reimagining Ecumenism for the 21st Century." *Newsletter of The Center for Progressive Christianity*. October 2000. <http://www.religion-online.org/showarticle.asp?title=1653>

Peters, W. George (1996). *Biblijska teologija misija*, Zagreb: EBI – Hrvatska.

Richie, Tony (2012). A Pentecostal Perspective on Evangelism and Religious

Pluralism: The Right Moment for an Important and Unprecedented Document. *The Pneuma Review*, March 18, 2012. <http://pneumareview.com/pentecostal-perspective-evangelism-religious-pluralism-trichie/>

Tunncliffe, Geoff (2011). *Christian Witness in a Multi-Religious World: Comments*. World Evangelical Alliance, http://www.worldevangelicals.org/pdf/2011_0628_Christian_Witness_comments_GT.pdf

Stanko Jambrek

Christian Witness in a Multi-Religious World
in the light of God's Word

Summary

After five years of preparation the world's three most influential Christian bodies – World Council of Churches, Pontifical Council on Inter-religious Dialogue and World Evangelical Alliance – have published together in 2011. the document *Christian Witness in a Multi-Religious World: Recommendations for Conduct* about the ethics in Christian mission. In the text it is discussed about the historical, cultural and ecclesiastical-political context of the making of the document, the importance of the document for evangelical Christianity and explains its relationship towards the Word of God, especially towards Jesus' Great Commission and the possible spiritual positive and negative consequences of its acquisition and application.

Key words: the Gospel, mission, the Great Commission, evangelical Christianity, dialogue, ecumenism, inter-religious dialogue.